herpy

GEKKOER

Elegant gecko

Stenodactylus sthenodactylus

En lille, nataktiv ørkengekko fra Nordafrika og Mellemøsten med sandfarvet, næsten gennemsigtig hud og store øjne. Den graver sig ned i sandet om dagen, kvidrer svagt om natten og lever af små insekter. Det er en art til at se på, ikke til at tage op.

Familie: Gekkonidae Tidligere navn: *Ascalabotes sthenodactylus; Stenodactylus elegans; Stenodactylus guttatus* Udgivet 15. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**7-10 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**6-10 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H til 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Hotspot	**32-35 °C**
Temperatur, nat	**19-24 °C**
Luftfugtighed	**20-40 %**
UVB	**Valgfri**
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis, parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**1-2 æg**
Inkubation	**60-80 dage** ved 27-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er hverken opført i CITES eller i bilagene til EU's forordning om handel med vilde dyr (338/97), så der kræves ingen CITES-papirer. Dyrene i handlen har længe været vildfangne, så spørg efter opdrættede dyr. Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav.

Om arten

Stenodactylus sthenodactylus er en lille, slank ørkengekko. Ryggen er beige og brun med uregelmæssige pletter og striber, bugen er hvid, og huden er så tynd, at den virker næsten gennemsigtig. Øjnene er store med lodret pupil, snuden er kort og svagt opadvendt, og hovedet er kantet. Det adskiller den fra *S. petrii*, som har et mere afrundet hoved, og fra *S. doriae*, som har en længere snude.

Tæerne har ingen klæbelameller, så gekkoen kan ikke klatre på glatte flader. Til gengæld løber og graver den. Hannerne kvidrer, og begge køn vifter med halen, når de er ophidsede. Huden er skrøbelig og kan rives op, hvis man tager fat i dyret, og det er den vigtigste grund til at lade være med at håndtere det.

Arten blev beskrevet i 1823 af Hinrich Lichtenstein som *Ascalabotes sthenodactylus* efter dyr fra Egypten og Nubien. Artsnavnet kommer af græsk sthenos, styrke, og daktylos, finger, mens slægtsnavnet *Stenodactylus* betyder smal finger. Bestanden i det nordvestlige Afrika blev længe regnet for en underart, men har nu status som selvstændig art, *Stenodactylus mauritanicus*. Slægten er også undersøgt genetisk, og artsgrænserne kan stadig flytte sig.

Som voksen bliver gekkoen omkring 7-10 cm inklusive hale, og angivelserne spænder fra 5 til 12 cm. Hunnerne er rundere og kraftigere end hannerne, som er slankere og har en bule ved halens rod. Der findes ingen pålidelige vægttal for voksne dyr.

Arten er hårdfør og kræver ikke meget udstyr. Dyrene i handlen har længe været vildfangne, og unger fra fangenskab er stadig sjældne. Den passer til den, der har lyst til at se et lille dyr grave og lure på byttet i mørket.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Udbredelse og levested

Arten lever i et bredt bælte på tværs af Nordafrika og Mellemøsten: Egypten med Sinai, Libyen, Tunesien, Algeriet, Sudan, Sydsudan, Eritrea, Etiopien og det nordlige Kenya og mod vest Mali. I Mellemøsten findes den i Israel, på Vestbredden, i Jordan, Syrien og det nordvestlige Saudi-Arabien omkring Tabuk. Den er også angivet fra Djibouti.

Grænsen mod vest er uafklaret. Marokko, Vestsahara og Mauretanien regnes ofte med, men bestandene dér henføres nu til *Stenodactylus mauritanicus*, og derfor er de lande ikke markeret på kortet. Enkelte fund uden for området kan skyldes forvekslinger med beslægtede arter eller dyr i fangenskab.

> **Oprindelig udbredelse:** Egypten, Libyen, Tunesien, Algeriet, Sudan, Sydsudan, Eritrea, Etiopien, Djibouti, Kenya, Mali, Israel, De palæstinensiske områder, Jordan, Syrien og Saudi-Arabien.

LEVESTED

Gekkoen lever i halvtørre til ekstremt tørre egne med meget lidt nedbør. Den er udbredt og almindelig, men ikke talrig, og den er ikke bundet til én bestemt landskabstype. I et israelsk studie fra den sydlige Arava-dal blev den regnet for en generalist, i modsætning til *Stenodactylus doriae*, som kun lever i bestemte klitområder. Man finder den derfor både på sandede flader, grusede sletter og i tørre flodlejer.

Ørkenens temperatur svinger kraftigt mellem varme dage og kølige nætter. Gekkoen tilbringer dagen i huler eller nedgravet under sten og planterester og kommer først frem efter solnedgang. Den jager ikke aktivt, men venter på, at små insekter og andre smådyr kommer forbi. Luften er tør, og vand får den fra dug og sjældne regnbyger, som den slikker af sten og planter. Der findes ingen gode målinger af temperatur og fugt fra levestederne, så tallene i pasningsafsnittet bygger på erfaringer fra fangenskab.

Pasning

TERRARIET

Et terrarie på 60 × 30 × 30 cm (længde × bredde × højde) rummer op til fire voksne, en han og tre hunner, mens 45 × 30 × 30 cm er nok til ét dyr eller et par. Målene er erfaringstal fra fangenskab, og større er altid bedre. Gekkoen klatrer ikke, så det er bundarealet og sandlaget, der tæller, ikke højden.

Brug 4-5 cm fint sand som bund, fx vasket kvartssand eller legesand. Kalksand bruges undertiden, men det forbindes også med forstoppelse, så vælg hellere almindeligt sand. Si afføring og urinsyre fra en gang om ugen, og skift sandet med nogle måneders mellemrum.

Gekkoen graver sig ned under alt, hvad der ligger på sandet, så skjulene skal være lette: flad korkbark, lerskår, plantebakker eller halve papruller. Tunge sten og skiferplader skal stå direkte på terrariets bund og ikke oven på sandet, ellers kan de vælte ned over et gravende dyr. Læg skjul i både den varme og den kølige ende. Dyrene kan ligge nedgravet længe, så bliv ikke urolig, hvis du ikke ser dem i nogle dage. Terrariet skal have god ventilation og et tætsluttende låg, for dyrene er små og hurtige.

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 24-29 °C i terrariet med et varmt område i den ene ende på 32-35 °C, målt på sandet, så dyret selv kan vælge mellem varme og kølige steder. Anbefalingerne for det varmeste sted spænder fra omkring 28 til 38 °C, og 32-35 °C ligger midt i feltet. Om natten må temperaturen falde til 19-24 °C.

Varm op med en varmemåtte under den ene ende og eventuelt en svag pære på 10-25 W. Brug altid termostat og digitalt termometer, og undgå varmesten. Om vinteren kan temperaturen sænkes et par grader i nogle måneder for at sætte gang i avlen, se afsnittet om parring. Bliver dyrene sløve eller holder op med at spise, så hæv temperaturen lidt igen.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Som ørkendyr skal arten holdes tørt, med omkring 20-40 % luftfugtighed og tørt sand. Over 40-50 % i længere tid er for meget. Dyrene drikker dråber, så sprøjt en del af terrariet let en til to gange om ugen om aftenen, så der sidder vand på sten og ruder. Det hele skal være tørt igen efter nogle timer. Viser der sig mug, er det for fugtigt.

Stil desuden en meget lav skål med frisk vand, fx et sylteglaslåg med et par småsten i, så dyret let kan komme op igen. Vandet må kun stå nogle få millimeter højt. Mange dyr bruger ikke skålen, men den skader ikke.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er nataktiv og har ikke brug for særlig belysning, når insekterne pudres med kalk og D3-vitamin. Et svagt UVB-rør på 2-5 % over en del af terrariet kan være en fordel, men intet viser, at arten har brug for det, så UVB er valgfrit. Vælger du det, skal dyret kunne grave sig væk fra lyset.

Hav lyset tændt omkring 12 timer i døgnet, styret af et tænd-sluk-ur. Om natten skal der være mørkt, for det er da, dyrene er aktive.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Gekkoen er insektæder. Brug små fårekyllinger som grundfoder, og skift med små dubia-kakerlakker, mikromelorme og flyveløse bananfluer. Voksmøllarver er fede og gives kun som godbid en sjælden gang. Byttet må ikke være længere end afstanden mellem dyrets øjne.

Voksne får et par små insekter hver anden til tredje dag, mens unger fodres dagligt, gerne to gange i løbet af aftenen. Giv ikke mere, end dyret spiser op. Fodr om aftenen, og læg også foder ind, når et dyr ligger nedgravet, så det kan finde det, når det kommer frem.

Pudr insekterne med kalk, gerne ved hver fodring, og giv et multivitaminpræparat en gang om ugen. En lille foderskål, som insekterne ikke kan kravle op af, gør det lettere at holde terrariet fri for løse insekter.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Gekkoen er hurtig og sky og bør ikke tages op, fordi den tynde hud let rives i stykker. Skal du flytte et dyr, så lad det løbe op i en hul hånd eller ned i en lille boks, og luk om det, så det ikke springer. Transportér det i en luftig boks med tæt låg. Et dyr, der ikke flygter, når det forstyrres, kan være sygt.

Dyrene er aktive om natten og kvidrer, især hannerne, men ikke højere end en fårekylling. Når de er urolige, vifter de med halen. Hold ikke flere hanner sammen. Hanner har nogle gange gået sammen uden problemer, men de kan slås, og en dominerende han kan forhindre de andre i at parre sig. En han kan gå med en eller flere hunner, og et par fungerer fint. Arten kan også holdes alene. Nye dyr bør stå i karantæne i en måned, før de sættes sammen med andre.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hunnerne er rundere og kraftigere end hannerne, og voksne hanner har en tydelig bule ved halens rod, hvor hemipenis-poserne sidder. Hvornår dyrene bliver kønsmodne, er dårligt dokumenteret, og der findes heller ingen pålidelige vægtmål for avlsdyr. Vent med at sætte en hun i avl, til hun er fuldt udvokset og i god foderstand, så ægproduktionen ikke tærer på hendes kalkreserver.

PARRING

Avlen er kun sparsomt beskrevet. Den kobles til en vinterhvile: Temperaturen sænkes langsomt et par grader og holdes lav i nogle måneder, hvorefter den gradvist hæves igen. Bliver dyrene meget sløve eller holder op med at spise undervejs, så hæv temperaturen lidt. Når dyrene er varmet op igen, kan en han sættes sammen med en eller flere hunner.

Hannerne kvidrer omkring parringen, og går der flere hanner sammen med hunnerne, kan en dominerende han holde de andre væk. Giv hunnerne rigeligt med insekter og kalk i hele sæsonen.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

ÆGLÆGNING OG KULD

Som andre *Stenodactylus*-arter lægger hunnen 1-2 æg med kalkskal ad gangen, og i sæsonen kommer der nye kuld med nogle ugers mellemrum. Angivelserne spænder fra 2-3 til 4-6 uger mellem kuldene, og intervallet er ikke undersøgt nærmere. Hvor mange kuld det bliver til på et år, er ikke dokumenteret. Æggene er små og ovale og graves ned i sandet, ofte under en sten eller et skjul.

Stil gerne en lille skål med let fugtig vermiculit i terrariet, men mange hunner lægger alligevel i sandet. Finder en hun ikke et egnet sted, kan hun blive ægbundet, og det kan være dødeligt. Er hun usædvanligt rund i længere tid uden at lægge, så kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

INKUBATION

Æggene er skrøbelige og må ikke tages op med fingrene. Løft dem med en teske sammen med lidt af sandet, og flyt dem uden at vende dem til en lille boks i en inkubator. Inkubér ved 27-30 °C. Æggene klækker efter omkring 60-80 dage, og tiden afhænger af temperaturen.

Hårdskallede gekkoæg tåler ikke vådt substrat, så hold det kun svagt fugtigt og luften omkring æggene ikke for fugtig. Det vides ikke, om temperaturen påvirker ungernes køn. Lad alle æg ligge, til inkubationstiden er gået, før du kasserer nogen af dem.

Læs mere: Inkubation af æg

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er bittesmå ved klækningen. De skal have et lille, tørt terrarie med sand, et skjul og let sprøjtning ligesom de voksne.

Fodr dem dagligt, gerne to gange om aftenen, med nyklækkede fårekyllinger og flyveløse bananfluer pudret med kalk og vitaminer. Foderet må ikke være længere end afstanden mellem ungens øjne. Ungerne kan vokse op sammen, men del dem, hvis nogen bliver jaget eller sakker bagud, og skil hannerne ad, hvis de bliver aggressive. Der findes ingen gode tal for vækst, så vej dem jævnligt, og hold øje med, at alle spiser.

Sundhed og typiske fejl

Der findes meget lidt dyrlægelitteratur om arten, så rådene her bygger på erfaringer fra fangenskab og almindelig viden om krybdyr. De typiske problemer er:

- Mangel på kalk og D3-vitamin, hvis insekterne ikke pudres. Det giver bløde knogler og rystelser.
- Forstoppelse, hvis dyret sluger sand. Risikoen er størst hos syge dyr og dyr, der holdes for koldt og derfor fordøjer dårligt.
- For høj fugtighed og dårlig ventilation, som giver mug og hudproblemer.
- Rifter i huden, når dyret tages op. Tag aldrig fat i halen.
- Hudrester, der sidder fast på tæer og hale. Giv et lille fugtigt skjul i hudskiftet, og løsn resterne med lunkent vand.
- Ægbinding, når hunnen ikke har et egnet sted at lægge.
- Klemskader, når et tungt skjul vælter ned over et gravende dyr.
- Indvoldsorm og andre parasitter hos vildfangne dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, før nye dyr kommer sammen med andre.

Et sundt dyr er vagtsomt og har en fyldig hale og klare øjne. Kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger, har hævelser eller ikke kan skifte hud.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.

Hele vejledningen med kort og opdateringer: herpy.org/da/gekkoer/stenodactylus-sthenodactylus